

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่าง
สร้างสรรค์ชุมชนหัวอ่าว จังหวัดนครปฐม

**A DEVELOPMENT OF COMMUNITY BASED TOURISM ACTIVITIES TO
CREATIVE GASTRONOMY TOURISM, HUA AO COMMUNITY, NAKHON
PATHOM PROVINCE**

เฉลิมพงษ์ พงศ์จันทร์ ปฏิมา แมนปิ่น กรรณิการ์ ไสสอด ภควัต คูเมือง ศรีัญญา ศรีทอง คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา
Chalermpong Pongjun¹, Patima Manpuen², Kannika Saisod³, Phakhawat Kumueang⁴,
Saranya Srithong⁵, Komsit Kieanwatana⁶

บทคัดย่อ

งานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมและบริบทการท่องเที่ยวของชุมชนหัวอ่าว จังหวัดนครปฐม 2) เสนอแนะรูปแบบกิจกรรมและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนหัวอ่าว จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยพื้นที่ในการวิจัย คือ ชุมชนหัวอ่าว ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม กลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชน บุคลากรในชุมชน และนักท่องเที่ยวนำร่องจำนวน 38 คน ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสำรวจพื้นที่เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การทดสอบกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่อง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนมีวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์การเกษตรในด้านการปลูก ดูแล เก็บ และแปรรูปผลผลิตการเกษตรอินทรีย์ การพัฒนาผลผลิตเกษตรอินทรีย์แปรรูปจากฝรั่งคือ เครื่องดื่มค็อกเทล ม็อคเทล

¹ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้เขียนหลัก อีเมล:
chalermpong.moon@g.swu.ac.th

Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University, Corresponding Author,
E-mail Address: chalermpong.moon@g.swu.ac.th

² คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล: patima.manpuen@g.swu.ac.th
Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University,
E-mail Address: patima.manpuen@g.swu.ac.th

³ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล: kannika.saisod@g.swu.ac.th
Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University,
E-mail Address: kannika.saisod@g.swu.ac.th

⁴ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล: phakhawat.ku@g.swu.ac.th
Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University,
E-mail Address: phakhawat.ku@g.swu.ac.th

⁵ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล: saranya@g.swu.ac.th
Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University, E-mail Address: saranya@g.swu.ac.th

⁶ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล: komsit@g.swu.ac.th
Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University, E-mail Address: komsit@g.swu.ac.th

น้ำฝรั่ง และกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 4 ฐานประกอบด้วย 1) ฐานการเรียนรู้เดินชมสวนเกษตรอินทรีย์ภายในชุมชน 2) ฐานการทำน้ำสลัดจากผักปลอดสารพิษ 3) ฐานการปรุงอาหารพร้อมกับฟังเรื่องเล่าความเป็นมาของอาหารจาก วัตถุประสงค์เกษตรอินทรีย์ และ 4) ฐานการทำเครื่องดื่มค็อกเทล มีอคเทลจากน้ำฝรั่ง ผลการทดสอบกิจกรรมท่องเที่ยว นář่อง พบว่า ผลการปฏิบัติงานภาพรวมมีคุณภาพดีมาก ผลสำเร็จการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมดีมาก นักท่องเที่ยว นář่อง มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่เข้าร่วมทดสอบ มีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว โดย ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นที่จัดกิจกรรม ต่อยอดกิจกรรมให้หลากหลาย และสื่อความหมายเรื่องราวการ ท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างลึกซึ้ง โดยเพิ่มเรื่องราวพร้อมรูปแบบกิจกรรม

คำสำคัญ: เกษตรอินทรีย์, กิจกรรมการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงอาหาร, ฐานการเรียนรู้, ชุมชนหัวอ่าว

Abstract

The objectives of this project were to promote gastronomy tourism base on identity of the Hua Ao Village and to develop organic agricultural learning activities to creative gastronomy tourism for the Hua Ao Village. This was action research taking place at the Hua Ao Village, Bang Chang Sub-district, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province, Thailand, with 38 participants which consist of the village leader, community people, academics, and tourists. This research used purposive sampling for choosing members of research participants, and used in-depth surveys, participant observation and interviews with the stakeholders in the community for data collection. Then, organized a pilot tourism activities test. As for the data analysis part, we analyzed the qualitative data by descriptive and narrative.

The results of the research revealed that the community had their own unique ways and wisdom in terms of planting, caring for and collecting organic agricultural goods and processing organic agricultural goods to products. The processed organic products development were the guava Cocktail and Mocktail. Also, the learning activity stations consisted of 4 stations, 1) a station for knowledge about Organic agriculture and agricultural farm visiting. 2) a station for cooking Salad dressing from organic vegetables. 3) a station for Cooking the story of food and organic raw material and 4) a station for cooking the guava cocktail and mocktail. The results of the pilot tourism activities test presented that the overall performance was very high quality. The developed tourism activity was at very good. The pilot tourists were satisfied with the pilot tourism activities and had suggestions on how to improve the tourism activities by improving the tourist facilities and develop the various and the passionate interpretation of gastronomy tourism activities.

Keywords: Organic Agriculture, Tourism Activities, Gastronomy Tourism, Learning Base, Hua Ao Village

บทนำ

การฟื้นฟูอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหลังการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภาครัฐมีนโยบาย มาตรการต่าง ๆ ในการกระตุ้นการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวให้เดินทางท่องเที่ยวในประเทศเพื่อสร้างรายได้ จากการท่องเที่ยวมากขึ้น (กรมประชาสัมพันธ์, 2566) ภายใต้แผนพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการเกษตรและการแปรรูป สินค้าการเกษตรให้เป็นสินค้าสร้างสรรค์ รวมทั้งการพัฒนากิจกรรมรูปแบบใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวในการ

ท่องเที่ยวเชิงชุมชนเกษตรและอาหาร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) การท่องเที่ยวเชิงชุมชนเกษตรและอาหาร เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัส เยี่ยมชม และเรียนรู้การทำอาหารในแหล่งชุมชนทางการเกษตรโดยมีรูปแบบสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ มีศูนย์การเรียนรู้ การเกษตรของชุมชน การใช้วัตถุดิบท้องถิ่นทางการเกษตรของชุมชนมาทำอาหาร และมีกิจกรรมทางด้านอาหารให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับชุมชน (ภุรี ชุณหะวัณ, 2564; การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2566) ฉะนั้น หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ขับเคลื่อนปฏิบัติการโดยการจัดโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงชุมชนสร้างสรรค์อยู่ดีมีสุข (Happy Creative CBT) ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 3 พ.ศ.2566-2570 มีเป้าหมายในกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาสินค้าชุมชน อาหารท้องถิ่น และกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนในท้องถิ่นให้มีคุณภาพมาตรฐานสามารถสร้างรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยว (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566)

ชุมชนบ้านหัวอ่าว ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ 80 ไร่ โดยครัวเรือนส่วนใหญ่ทำเกษตรอินทรีย์ที่มีการเรียนรู้และนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาจนได้รูปแบบชุมชนมีความยั่งยืนในการพึ่งตนเองและการทำเกษตรอินทรีย์ที่ได้ผลผลิตทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ผัสดอกอินทรีย์ ผลไม้ปลอดสารพิษ และผลผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ ตามฤดูกาล ในปัจจุบันชุมชนบ้านหัวอ่าวเป็นศูนย์เรียนรู้การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความยั่งยืนได้รวมตัวจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านหัวอ่าวมีการบริหารชุมชนอย่างเข้มแข็งจนได้รับรางวัลพระราชทาน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุข จากกระทรวงมหาดไทย ประจำปี พ.ศ. 2557 ได้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน คือ สวนผลไม้ การทำเกษตรอินทรีย์ และวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนในการดำเนินกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนผ่านการท่องเที่ยว รวมทั้งจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การเกษตรอินทรีย์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนผสมผสานกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมศึกษาวิถีชุมชนเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมการล่องเรือชมสวน กิจกรรมเก็บผลผลิตในสวน กิจกรรมการปลูกผัก และผลไม้อินทรีย์ เป็นต้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

นอกจากนี้ กรมการพัฒนาชุมชนและสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมได้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชนเกษตรอินทรีย์ ทิศทางในการพัฒนาหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน จึงได้จัดโครงการ OTOP นวัตกรรม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้คนเข้าไปสัมผัสเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมอาหาร และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยชุมชนบ้านหัวอ่าวเป็นส่วนหนึ่งในจุดหมายปลายทางของโครงการดังกล่าว มีศูนย์การเรียนรู้การเกษตรอินทรีย์และวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านหัวอ่าวเป็นจุดศูนย์กลางของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมโยงกับเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงชุมชนในพื้นที่จังหวัดนครปฐมและในภูมิภาคพื้นที่ภาคกลางในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง อีกทั้ง ชุมชนมีต้นทุนทางสังคมและภูมิปัญญาทางการเกษตรอินทรีย์ที่สามารถนำมาต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหาร จากการนำเอาทรัพยากรและผลผลิตทางการเกษตรที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวได้ แต่ชุมชนขาดการพัฒนาในด้านดึงดูดนักท่องเที่ยว การสร้างความประทับใจ และกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมผ่านการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562; สุภณิศา อิศราพรไพฑูรย์, 2563)

ดังนั้น จากที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงชุมชนเกษตรอินทรีย์และการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านหัวอ่าวและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์สู่การท่องเที่ยวเชิง

อาหารอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น บรรลุเป้าหมายการกระจายรายได้สู่ชุมชน เสริมสร้างความยั่งยืนจากการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมและบริบททางการท่องเที่ยวของชุมชนหัวอ่าว จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนหัวอ่าว จังหวัดนครปฐม

ทบทวนวรรณกรรม

บริบทพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านหัวอ่าว

ชุมชนหมู่บ้านหัวอ่าว เป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมทำสวนผลไม้ในพื้นที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่ ได้แก่ ฝรั่ง ชมพู่ มะพร้าว น้ำหอม มะม่วง และอื่น ๆ โดยวิธีเพาะปลูกการเกษตรแบบดั้งเดิมส่งผลให้ชุมชนได้ประสบภาวะปัญหาทางการเกษตรหลายประการ ต่อมาในปีพ.ศ. 2554 จึงรวมกลุ่มทำการเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมีนาร่องและพัฒนาจนเป็นเกษตรอินทรีย์ที่มีความสมบูรณ์ ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนโดยการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ที่มีการเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ การส่งเสริมวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างภาคีเครือข่ายทั้งรัฐและเอกชนให้เข้ามาสนับสนุนเกิดการพัฒนาต่อยอด ภูมิคุ้มกันและความยั่งยืน จากการสนับสนุนของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ในโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีที่ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การสัมผัสกับวัฒนธรรมอาหาร พัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการท่องเที่ยวของชุมชน (สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2562) ชุมชนมีพื้นที่ประมาณ 685 ไร่ ลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ส่วนใหญ่ทำอาชีพทางการเกษตรสวนผลไม้ เช่น ฝรั่ง ชมพู่ มะพร้าว ฯลฯ และมีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อมูลค่าสินค้าการเกษตร ได้แก่ น้ำฝรั่งอินทรีย์ ไวน์ฝรั่งอินทรีย์ ผงกล้วยอินทรีย์ ซากุหลาบ พริกไทยอินทรีย์ ฯลฯ วิถีชีวิตของชุมชนมีความเรียบง่าย มีอัตลักษณ์ชัดเจนทางการเกษตร และมีศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรอินทรีย์เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน เข้าถึงเส้นทางการคมนาคมที่มีความสะดวกในการเดินทางและการท่องเที่ยว (องค์การบริหารส่วนตำบลบางช้าง, 2562) ปัจจุบันชุมชนหัวอ่าวได้รับคัดเลือกจากกรมการค้าภายในให้เป็นหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดนครปฐมและได้รับเครื่องหมายการันตีอาหารปลอดภัยจากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย โดยมีประธานศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านหัวอ่าว คือ คุณประหยัด ปานเจริญ ผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญในการเกษตรอินทรีย์พร้อมถ่ายทอดประสบการณ์ให้ผู้ที่สนใจมาศึกษาและท่องเที่ยว (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) ชุมชนบ้านหัวอ่าวมีศักยภาพความพร้อมในด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านบุคลากร และด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (พิมพ์ชนก มุลมิตร และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2565) ชุมชนสามารถนำเอาผลผลิตการเกษตร ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอินทรีย์ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมาต่อยอดทำเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เพื่อแก้ไขปัญหาผลผลิตการเกษตรที่มีราคาต่ำ เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้า และสร้างรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารตั้งแต่เรียนรู้ทรัพยากรการเกษตร ขึ้นตอนการเลือกวัตถุดิบสำหรับปรุงอาหาร และการลงมือทำอาหาร รวมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยมีบุคลากรในชุมชนเป็นผู้นำ ทำให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงคุณค่า มีการเรียนรู้ และสร้างประสบการณ์ใหม่ทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนเกษตรอินทรีย์และผลักดันชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหารได้อย่างสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงอาหารสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวที่ผสมผสานธรรมชาติของพื้นที่วัฒนธรรม การบริการ และการเข้าถึงทรัพยากรท่องเที่ยวในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี รวมทั้งเอกลักษณ์อาหารเฉพาะพื้นที่ มาผสมผสานรวมเป็นประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวโดยการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร จากการศึกษาของอาหาร การได้เรียนรู้วิถีทำ และลงมือทำอาหารด้วยตัวเอง พร้อมกับเรียนรู้ประวัติ เรื่องเล่า และความเป็นมาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวช่วยให้เกิดการพัฒนาประสบการณ์การท่องเที่ยวจากอาหารที่เชื่อมโยงเข้ากับส่วนต่าง ๆ ได้แก่ เชื่อมโยงวัฒนธรรมเข้ากับการท่องเที่ยวทางอาหาร การพัฒนาประสบการณ์ทางการกินอาหาร และการสร้างสรรค์อาหารที่มีความโดดเด่นแตกต่างกัน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2564) นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร ยังเป็นการเชื่อมโยงที่เข้าถึงบริบทของท้องถิ่นและเศรษฐกิจในแต่ละพื้นที่ ซึ่งก่อให้เกิดภาพรวมของกระบวนการตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบจนถึงขั้นตอนสุดท้ายที่ให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมหรือสัมผัส รวมถึงนำเอาการเรียนรู้ การเกษตร และการท่องเที่ยวเข้ามารวมไว้ด้วยกัน (Hjalager, 2023) ทั้งนี้ ภาวีย์ ชุณหะวัณ (2564) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร จากการนำเอาอาหารมาใช้เป็นเครื่องมือในการท่องเที่ยวว่า การสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวในแหล่งอาหารและเป็นการสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวด้วยการใช้อาหารเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสหรือเที่ยวชม ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

กิจกรรมทางการท่องเที่ยวชุมชน กระบวนการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมโดยการให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้ สัมผัสกับชุมชนที่เป็นเจ้าของด้วยตัวเอง กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจในสิ่งที่ชุมชนนำเสนอ และนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนระหว่างท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวให้มีการเรียนรู้และได้ประสบการณ์จากการลงมือทำในระหว่างเดินทางเข้ามาสัมผัสกับชุมชน เกิดการสร้างการรับรู้ในคุณค่าของสิ่งที่ได้ร่วมลงมือทำในชุมชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2565; กระทรวงวัฒนธรรม, 2565; องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2563) ทั้งนี้ คณะโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (2566) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนว่า การต่อยอดการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ชุมชน ท้องถิ่นด้วยการใช้เอกลักษณ์ในพื้นที่ของชุมชน วิถีชีวิตของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นนำมาสร้างเป็นจุดขายสำคัญต่อยอดให้เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ตลอดจนการกระตุ้นการใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนชุมชนประกอบด้วย การจัดกิจกรรม 8 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมทางด้านอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน 2) การสร้างกิจกรรมทางด้านประสบการณ์การท่องเที่ยวชุมชน 3) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวจากการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน 4) การจัดกิจกรรมการศิลปะการแสดงในชุมชนเพื่อกระตุ้นและสร้างกระแสให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว 5) การจัดกิจกรรมด้านความศรัทธา ความเชื่อ และภูมิปัญญาที่มีในวิถีชีวิตของชุมชน 6) การจัดกิจกรรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี 7) การจัดกิจกรรมจากการสร้างต้นแบบนักท่องเที่ยวตัวอย่างหรือโครงการนักท่องเที่ยวที่ดีเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาร่วมกิจกรรมกับชุมชน 8) การจัดกิจกรรมทางด้านการศึกษาหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่งคณะผู้วิจัยนำกระบวนการจัดกิจกรรมในด้านอาหารดังกล่าว มาปรับใช้ในการพัฒนาสินค้าเกษตรแปรรูปสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ชุมชนหัวอ่าว จังหวัดนครปฐม

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การวางแผนทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่มีความเหมาะสม โดยเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวจัดกิจกรรมให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยแนวทางในการพัฒนา 4 ด้าน ดังนี้ 1) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนหรือสภาพแวดล้อมในชุมชน เจ้าของพื้นที่สามารถแนะนำนักท่องเที่ยวให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดเทศกาลท่องเที่ยว ฯลฯ 2) การพัฒนาสร้างเรื่องราวการเรียนรู้ในกิจกรรมทุกประเภทให้แก่นักท่องเที่ยว โดยวิธีการสื่อสาร ได้แก่ การอธิบายเรื่องราว การตอบข้อซักถาม

และการเล่าเรื่องราว ฯลฯ 3) การพัฒนาด้านความปลอดภัย เป็นการชี้แจงล่วงหน้าเพื่อเตรียมตัวไม่ให้เกิดสิ่งที่เป็น ความเสี่ยงชีวิตให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ได้แก่ การติดป้ายระวังอันตราย การแจ้งค่าเตือน และการ ประกาศข้อมูลสำคัญต่าง ๆ 4) การพัฒนาการรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพในการจัด กิจกรรมและเสริมสร้างพัฒนาการให้ดีขึ้น เช่น การประการรับนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็น ต้น (มัชฌิมา อุดมศิลป์ และคณะ, 2563) นอกจากนี้ ศรัญญา วรากุลวิทย์ (2558) ได้กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยว มีกระบวนการที่ควรคำนึง 7 ด้าน ดังนี้ 1) กิจวัตรประจำวันของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีต่อการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ตารางกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ฯลฯ 2) กิจกรรมและสภาพแวดล้อมภายในชุมชนการท่องเที่ยว เป็นการเอาทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชนมาจัดทำ เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องต่ออัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน 3) ช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมให้ เหมาะสมกับระยะเวลาการเข้าพักของนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถจำแนกช่วงการจัดกิจกรรมเป็นระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว หรือจำแนกตามระยะเวลาของวัน เช่น ระยะ 7 วัน 15 วัน หรือ 30 วัน 4) สร้างเรื่องราวในกิจกรรม ได้แก่ ประวัติความเป็นมา เหตุที่มา และเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ฯลฯ 5) คำนึงถึงความพร้อมของ นักท่องเที่ยว เป็นการคำนึงถึงความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ และความพร้อมเข้าร่วมกิจกรรมของ นักท่องเที่ยว 6) คำนึงถึงความปลอดภัย เป็นการเตรียมความพร้อมในความปลอดภัยในการจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงปัจจัยความปลอดภัยทางด้านชีวิต ทรัพย์สิน และการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวในระหว่างจัด กิจกรรม 7) คำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ขีดความสามารถในการรับจำนวน นักท่องเที่ยวต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งและบุคลากรในการบริการนักท่องเที่ยวในระหว่าง การ ดำเนินกิจกรรม ฯลฯ

กิจกรรมการเกษตรอินทรีย์ เป็นกระบวนการดำเนินการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรด้วยวิธีลดการ พึ่งพาสารเคมี สารพิษตกค้างในพืช และหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนของสารเคมีทางดินและน้ำ โดยนำมาประยุกต์เข้า กับความเหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่หรือชุมชนที่ทำการเกษตร ตั้งแต่การเริ่มเพาะปลูก การจัดการดูแลดิน สภาพธรรมชาติแวดล้อมในการเพาะปลูก การใช้ปุ๋ยที่ปราศจากสารเคมี ตลอดถึงการดูแลจัดเก็บผลผลิตทางการ เกษตรอินทรีย์ให้ได้คุณภาพมาตรฐานและมีความปลอดภัย นอกจากนี้สามารถนำเอากิจกรรมการเกษตรอินทรีย์ มาเชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร จากการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้ทางด้านการเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่ แรกเริ่มจนถึงได้รับผลผลิตอันเป็นวัตถุดิบทางการเกษตรที่ปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวนำไปปรุงอาหารพร้อมกับ เรียนรู้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชุมชน แหล่งเพาะปลูก และเรื่องเล่าต่าง ๆ (กรมประชาสัมพันธ์, 2566; กรมส่งเสริม การเกษตร, 2566; กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2565)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่ง ออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ การสำรวจพื้นที่เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรแปรรูป กิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่องเพื่อ ทดสอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์

วิธีการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1: การสำรวจพื้นที่เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

1) ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ทำการศึกษาวิจัยในระยะนี้ จำนวน 5 คน ได้แก่ ประธานศูนย์เรียนรู้ ชุมชนบ้านหัวอ่าว จำนวน 1 คน และเกษตรกรชุมชนบ้านหัวอ่าว จำนวน 4 คน ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง อย่างเจาะจง โดยผู้เข้าร่วมวิจัยยินยอมเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสำรวจและการสังเกตการณ์เกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ และทรัพยากรทางการเกษตรและการท่องเที่ยว การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจและสังเกตการณ์ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2566 หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยทำการจดบันทึกตามประเด็นหลัก และได้ทวนผลการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งก่อนจบการสัมภาษณ์

4) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ และวิเคราะห์ความคิดเห็นในประเด็นที่มีความสอดคล้องและใกล้เคียงกัน เพื่อจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลที่ได้รับ

วิธีการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2: การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารสร้างสรรค์

1) ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ทำการศึกษาวิจัยในระยะนี้ จำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน เกษตรกรชุมชน จำนวน 5 คน และนักวิชาการ จำนวน 2 คน ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) เกี่ยวกับการพัฒนาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์และการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ และอื่น ๆ ซึ่งมีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยลงพื้นที่และทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ในเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม พ.ศ. 2566 คณะผู้วิจัยได้จดบันทึกตามประเด็นหลักในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และผลประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างได้ตรวจสอบคำตอบอีกครั้งก่อนจบการสัมภาษณ์

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง คณะผู้วิจัยใช้การตีความ และวิเคราะห์ความคิดเห็นในประเด็นที่มีความสอดคล้องและใกล้เคียงกัน เพื่อจัดลำดับความสำคัญตามข้อคิดเห็น และนำข้อมูลที่ได้รับมาออกแบบการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

วิธีการดำเนินการวิจัยระยะที่ 3: การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่องเพื่อทดสอบผลผลิตแปรรูปทางการเกษตรอินทรีย์ และกิจกรรมการท่องเที่ยว

1) ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 38 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน วิทยากรในชุมชน จำนวน 5 คน นักวิชาการ จำนวน 2 คน และนักท่องเที่ยวนำร่อง จำนวน 30 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการถอดบทเรียนหลังจากการดำเนินงานท่องเที่ยวนำร่อง

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินการถอดบทเรียน ณ ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชุมชนบ้านหัวอ่าว ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2566

4) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเกตการณ์นักท่องเที่ยวนำร่อง โดยผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของนักท่องเที่ยวในฐานะผู้สังเกตการณ์และเป็นผู้ช่วยวิทยากรชุมชน โดยสอบถามผู้เข้าร่วมและจดบันทึกตามประเด็นต่าง ๆ

5) การถอดบทเรียนจากการทดสอบกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่อง โดยประกอบด้วย การจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน การประเมินสรุปผลการปฏิบัติงานภาพรวมทั้งหมดและความพึงพอใจร่วมกับเกษตรกร ชุมชน ผู้ประกอบการ นักวิชาการและนักท่องเที่ยวนำร่อง คณะผู้วิจัยได้จดบันทึกตามประเด็นหลักในการถอดบทเรียน ทั้งนี้ในขั้นตอนสุดท้ายคณะผู้วิจัยได้ทวนผลประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างได้ตรวจสอบคำตอบอีกครั้งก่อนจบการถอดบทเรียน

ผลการวิจัย

การสำรวจพื้นที่เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

จากการลงพื้นที่ชุมชนบ้านหัวอ่าว พบว่าทรัพยากรหลักที่สำคัญของชุมชน คือ ผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่ได้แก่ ฝรั่ง ชมพู มะพร้าว น้ำหอม และมะม่วง ซึ่งคนในชุมชนมีการประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก โดยเฉพาะการทำเกษตรสวนผลไม้และเกษตรพืชผักอินทรีย์ และคนในชุมชนได้มีการนำผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์มาทำการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ไวน์ฝรั่งอินทรีย์ น้ำฝรั่งอินทรีย์ ผงกล้วยอินทรีย์ ซากุหลาบพริกไทยอินทรีย์ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การนำผักเกษตรอินทรีย์ไปประกอบเป็นเมนูอาหารท้องถิ่น และขนมหวานต่างๆ ทั้งนี้ การจัดการในการเลือกแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ และจำนวนการผลิต จะขึ้นอยู่กับคุณภาพของวัตถุดิบทางการเกษตร หากวัตถุดิบ เช่น ฝรั่งคัดเกรดคุณภาพดีส่งบริษัทการเกษตรที่เป็นพันธมิตรแล้ว ฝรั่งคัดเกรดรองลงมา นำมาแปรรูปเป็นไวน์ฝรั่ง น้ำฝรั่ง และอื่น ๆ เป็นต้น

ในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหัวอ่าว พบว่ามีพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชม เลือกซื้อสินค้า โดยเปิดตลาดชุมชนในทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์ เวลา 08.30 -15.00 น. และเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำเกษตรอินทรีย์ที่ชุมชนยังคงอนุรักษ์เอาไว้ได้ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกษตรอินทรีย์หมู่บ้านหัวอ่าว ซึ่งในปัจจุบันชุมชนหัวอ่าวได้รับคัดเลือกจากกรมการค้าภายในเป็นหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดนครปฐมและได้รับเครื่องหมายการันตีอาหารปลอดภัยจากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย ชุมชนเปิดเป็นตลาดให้เลือกซื้อสินค้าอาหารทางการเกษตร พร้อมกับเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวการเรียนรู้ทางการเกษตรอินทรีย์ มีที่รองรับให้นักท่องเที่ยวบางส่วนที่เดินทางมาท่องเที่ยวซื้อสินค้า ซึ่งชุมชนหมู่บ้านหัวอ่าว เป็นที่นิยมในการแวะเพื่อรับประทานอาหารและการเลือกซื้อสินค้าเชิงเกษตร เที่ยวชมสวน หรือพักผ่อนในพื้นที่ของชุมชน จำนวนนักท่องเที่ยวนอกพื้นที่อำเภอสามพรานมีไม่มากนัก เนื่องจากไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วม ทั้งนี้ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวชุมชนควรมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอาหาร โดยการนำเอาทรัพยากรและผลผลิตการเกษตรอินทรีย์ที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดทำเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ตั้งแต่การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ การลงมือหาวัตถุดิบเพื่อใช้ประกอบอาหาร และการลงมือประกอบอาหาร รวมทั้งการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ

การพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากบริบทของพื้นที่ วิถีชีวิตทางการเกษตร ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ทางการทำเกษตรอินทรีย์ของชุมชนหัวอ่าว ทำให้คณะผู้วิจัยและชุมชนเล็งเห็นถึงคุณประโยชน์ของการเกษตรอินทรีย์ที่สามารถพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหารสร้างสรรค์ จึงได้ออกแบบฐานกิจกรรมร่วมกับชุมชน ออกเป็น 4 ฐาน ได้แก่ ฐานการเรียนรู้การเดินทางชมสวนเกษตรอินทรีย์ภายในชุมชน ฐานการทำน้ำสลัดจากผักปลอดสารพิษ ฐานการประกอบอาหารแกงเทโพ และฐานการทำเครื่องดื่มค็อกเทล/ม็อคเทลจากน้ำฝรั่งออร์แกนิก ดังนี้

1. ฐานการเรียนรู้การเดินทางชมสวนเกษตรอินทรีย์ภายในชุมชน เป็นฐานแนะนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สวนผลไม้และเกษตรอินทรีย์ที่มีความเหมาะสมในการทำเกษตรปลอดสารพิษ โดยการกำหนดจุดให้เป็นเส้นทางเดินชมสวนเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์บ้านหัวอ่าวเป็นจุดศูนย์กลาง พร้อมกับรับฟังข้อมูลการบรรยายจากประธานศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านหัวอ่าว คือ คุณประหยัด ปานเจริญ ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในการเกษตรอินทรีย์ และเป็นเจ้าของสวนในพื้นที่ เดินนำชมสวน เมื่อเสร็จสิ้นการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวแล้ว นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชมสวนตามอัธยาศัยเพื่อสัมผัสกับบรรยากาศของสวนเกษตรอินทรีย์

ภาพที่ 1 ฐานการเรียนรู้การเดินทางชมสวนเกษตรอินทรีย์ภายในชุมชน

ที่มา: คณะผู้วิจัย

2. ฐานการทำน้ำสลัดจากผักปลอดสารพิษ โดยคณะผู้วิจัยและชุมชนร่วมกันคิดค้นการสูตรการทำน้ำสลัดจากผักปลอดสารพิษที่ผลิตในพื้นที่ชุมชนบ้านหัวอ่าว เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุดิบผักปลอดสารพิษ และสร้างรสชาติความแตกต่างแปลกใหม่ ต่อยอดการพัฒนาการสร้างสรรค์อาหารของชุมชน โดยมีวิทยากรจากชุมชนเป็นผู้สาธิตให้แก่นักท่องเที่ยว เริ่มต้นจากการคิดค้นสูตรการทำน้ำสลัดและนำวัตถุดิบที่เป็นส่วนประกอบมาปรุงผสมกัน ทำการทดสอบรสชาติของน้ำสลัด จากนั้นได้ทำการปรับปรุงสูตรในการทำน้ำสลัดให้มีความเหมาะสมอีกครั้ง โดยวิธีการปรับสัดส่วนของปริมาณน้ำส้มและน้ำตาลให้มีรสชาติลงตัวกลมกล่อม เมื่อได้สูตรการทำน้ำสลัดที่สมบูรณ์แล้ว จึงนำเอาผักปลอดสารพิษของชุมชนมาผสมเข้าด้วยกัน รังสรรค์เป็นอาหารจานพิเศษคือ น้ำสลัดจากผักปลอดสารพิษ หลังจากนั้นจึงทำการเผยแพร่และจัดเป็นกิจกรรมการฝึกทำน้ำสลัดให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชน

ภาพที่ 2 ฐานการทำน้ำสลัดจากผักปลอดสารพิษ

ที่มา: คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 3 แผ่นภาพการทำน้ำสลัดจากผักปลอดสารพิษ

ที่มา: คณะผู้วิจัย

3. ฐานการประกอบอาหารแกงเทโพ เป็นฐานการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการทำอาหารของนักท่องเที่ยว โดยมีคนในชุมชนเป็นวิทยากรให้การสาธิตและบรรยายวิธีการทำอาหาร ไข่วัตถุดิบที่เป็นผักปลอดสารพิษจากสวนเกษตรอินทรีย์ คือ ผักบุ้ง ใช้ทำแกงเทโพสูตรดั้งเดิม ซึ่งเป็นอาหารท้องถิ่นของชุมชนบ้านหัวอ่าวที่คนในชุมชนนิยมรับประทานและเป็นเมนูที่ใช้ต้อนรับแขกผู้มาเยือน เมื่อนักท่องเที่ยวรับฟังการบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับแกงเทโพและวิธีการทำเสร็จแล้ว นักท่องเที่ยวนำร่องแบ่งเป็นกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม ลงมือในทำการอาหารร่วมกัน จนได้แกงเทโพจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักท่องเที่ยวและเป็นเมนูอาหารกลางวันสำหรับนักท่องเที่ยวด้วย

ภาพที่ 4 ฐานการประกอบอาหารแกงเทโพ

ที่มา: คณะผู้วิจัย

4. ฐานการทำเครื่องดื่มค็อกเทลและม็อคเทลจากน้ำฝรั่งอแกนิก เป็นการเรียนรู้ในการทำอาหารสร้างสรรค์ประเภทเครื่องดื่ม จากการลงสำรวจพื้นที่ชุมชนบ้านหัวอ่าว พบว่า ชุมชนมีการเพาะปลูกฝรั่ง ซึ่งเป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงของอำเภอสามพราน มีรสชาติ และคุณภาพดี ชุมชนได้มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและฝรั่ง เพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น ไวน์ฝรั่ง น้ำฝรั่ง ชุมชนและคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงคุณประโยชน์และการสร้างคุณค่าให้กับฝรั่ง จึงได้คิดฐานกิจกรรมร่วมกัน โดยการนำฝรั่งมาแปรรูปเป็นอาหารสร้างสรรค์ คือ เครื่องดื่มค็อกเทลและม็อคเทลจากน้ำฝรั่ง ซึ่งมีคนในชุมชนเป็นวิทยากรให้การบรรยายแก่นักท่องเที่ยว หลังจากนั้นให้นักท่องเที่ยวลงมือทำเครื่องดื่มตามขั้นตอน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารจากการลงมือปฏิบัติ และต่อยอดการพัฒนาอาหารเพื่อสร้างความหลากหลายเตรียมพร้อมสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหารสร้างสรรค์

ภาพที่ 5 ฐานการทำเครื่องดื่มค็อกเทลและม็อคเทลจากน้ำฝรั่งอแกนิก

ที่มา: คณะผู้วิจัย

การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวนันทนาการและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารสร้างสรรค์

นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทดสอบกิจกรรมท่องเที่ยวนันทนาการและทดสอบฐานกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารสร้างสรรค์ชุมชนบ้านหัวอ่าว ซึ่งเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวครึ่งวัน มีกิจกรรมท่องเที่ยว จำนวน 4 ฐาน โดยใช้เวลาในแต่ละฐาน ประมาณ 30 นาที ต่อฐานกิจกรรม โดยมีปราชญ์ชุมชน จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้แนะนำองค์ความรู้ สาธิตและนำกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือทำ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้การเดินชมสวนเกษตรอินทรีย์ภายในชุมชน ฐานการทำน้ำสลัดจากผักปลอดสารพิษ ฐานการประกอบอาหารแกงเผงโทโพ และฐานการทำเครื่องดื่มค็อกเทลและม็อคเทลจากน้ำฝรั่ง ซึ่งทั้งหมดเป็นกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร จากนำวัตถุดิบที่มีในชุมชนมาแปรรูปพัฒนาต่อให้เป็นอาหารประจำชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ผลการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการทำฐานกิจกรรมต่าง ๆ วิทยากรและผู้ดำเนินกิจกรรมสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม สามารถให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ ตอบคำถาม รวมทั้งช่วยเหลือนักท่องเที่ยวนันทนาการในระหว่างการปฏิบัติฐานกิจกรรม การแบ่งกลุ่ม นักท่องเที่ยวนันทนาการในการปฏิบัติฐานกิจกรรมเพื่อให้สามารถควบคุมความเรียบร้อยในการจัดดำเนินกิจกรรมได้ อย่างทั่วถึง ในภาพรวมนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการปฏิบัติฐานกิจกรรมต่าง ๆ การสอบถามเพื่อ

แลกเปลี่ยนความรู้กับวิทยากร และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการเรียนและการปฏิบัติงานในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการถอดบทเรียนหลังจากการทบทวนนำร่องพบว่า ชุมชนควรมีการจัดพื้นที่สำหรับกิจกรรม และอุปกรณ์ที่ใช้วางวัตถุดิบให้มีจุดโดดเด่น หรือจัดให้สวยงาม เพื่อสร้างความดึงดูดนักท่องเที่ยว รวมทั้งเมนูอาหารควรใส่คำอธิบายคุณค่าทางโภชนาการเพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบถึงความสำคัญ คุณค่า และสิ่งที่เป็นประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นการเจาะกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวรักสุขภาพ นอกจากนี้การถ่ายทอดความรู้โดยชุมชนควรเพิ่มการเล่าเรื่องความเป็นมาของอาหาร เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงและเห็นคุณค่าของเมนูอาหาร

ทั้งนี้ ผลการประเมินความพึงพอใจในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชน และฐานกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ชุมชนหัวอ่าว จากการตั้งข้อคำถามในการถอดบทเรียน พบว่านักท่องเที่ยวนำร่องมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติกิจกรรมภาพรวมทั้งหมดในคุณภาพระดับดีมาก นักท่องเที่ยวได้รับความรู้แนวคิด ทักษะ และประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว ผลสำเร็จของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์สามารถพัฒนาการจัดการนวัตกรรมการท่องเที่ยวในระดับดีมาก สามารถพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนตรงกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว สร้างการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน และพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหารสร้างสรรค์ของชุมชนหัวอ่าวได้ในอนาคต

สรุปและอภิปรายผล

การสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมและบริบททางการท่องเที่ยวของชุมชนหัวอ่าว จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรในชุมชนบ้านหัวอ่าวมีการดำรงชีวิตโดยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและนำภูมิปัญญามาใช้ทางการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัย ได้แก่ ฝรั่ง ชมพู มะพร้าว น้ำหอม และอื่น ๆ ซึ่งในแต่ละครัวเรือนจะทำการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ออกมาในลักษณะเหมือนกัน โดยคณะผู้วิจัยได้นำเอาการพัฒนาต่อยอดและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์มาปรับใช้เพื่อให้เกิดความแตกต่างและมีความแปลกใหม่แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดาทิพย์ เกษจ้อย (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรโดยการแปรรูปเป็นขนมไทยพื้นบ้านสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้กล่าวว่า ผลผลิตทางการเกษตรที่มีปริมาณมากทำให้เกิดปัญหาเรื่องราคาต่ำ สามารถนำมาแปรรูปให้เป็นอาหารที่แสดงถึงความเป็นท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนมีรายได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ยังเป็นการช่วยป้องกันปัญหาผลผลิตล้นตลาด การเน่าเสียในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว และแก้ไขปัญหาผลผลิตที่ไม่ได้มาตรฐานที่ลูกค้าต้องการ

การสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนหัวอ่าว จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่าชุมชนบ้านหัวอ่าวมีวิถีชีวิตทางการเกษตรและภูมิปัญญาทางการเกษตรอินทรีย์ คณะผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างสร้างสรรค์ ออกเป็น 4 ฐานกิจกรรม ได้แก่ 1) ฐานการเรียนรู้การเดินชมสวนเกษตรอินทรีย์ภายในชุมชน 2) ฐานการทำน้ำสลัดจากผักปลอดสารพิษ 3) ฐานการประกอบอาหารแกงเทโพสูตรดั้งเดิม 4) ฐานการทำเครื่องดื่มค็อกเทล/มีอคเทลจากน้ำฝรั่งออกแกนิก กิจกรรมต่าง ๆ ชุมชนสามารถจัดดำเนินการได้ด้วยตนเอง เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้จัดให้ข้อเสนอแนะกับชุมชนหลังจากจัดกิจกรรม โดยทำการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวนำร่องและวิเคราะห์ศักยภาพจุดเด่นทางทรัพยากรและอาหารในชุมชนมาจัดทำเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร สรุปผลด้วยวิธีการบรรยาย เพื่อเป็นแนว

ทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารสร้างสรรค์ให้กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาริตา สกุรัตน์กุลชัย และกรรณิกา สงวนสินธุกุล (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารในพื้นที่ที่มีบริบทต่างกัน กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม ได้กล่าวว่า การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถนำมาเป็นแนวคิดในการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการท่องเที่ยว จากการตั้งศักยภาพที่มีจุดเด่นทางด้านอาหารของแต่ละพื้นที่มาใช้ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชม สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว

ผลจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวนี้พบว่า การดำเนินกิจกรรมในภาพรวมบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้เป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ชุมชนหัวอำสามารถนำความรู้และคำแนะนำที่ได้รับไปต่อยอดในการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรแปรรูปที่มีคุณค่า และสามารถนำไปจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหัวอำวยกระดับสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหารสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำวิจัยไปใช้

1. การจัดพื้นที่สำหรับกิจกรรมและอุปกรณ์ที่ใช้จัดวางวัตถุประสงค์สำหรับการทำกิจกรรมควรมีจุดเด่นหรือจัดให้มีความสวยงาม

2. เมนูอาหารควรมีข้อมูลคุณค่าทางโภชนาการเพิ่มเติม เพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวรักสุขภาพ

3. การถ่ายทอดความรู้โดยชุมชนให้มีการเล่าเรื่องความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเห็นคุณค่าในกิจกรรมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารสามารถนำเอาผลผลิตการเกษตรอื่น ๆ ในชุมชนมาพัฒนาต่อยอดจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากขึ้น

2. ควรมีการต่อยอดทางด้านการตลาดและดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลายเพื่อเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวและให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นที่รู้จักมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). *แบบสรุปผลการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี*.

สืบค้นจาก https://plan.cdd.go.th/onw_report

กรมประชาสัมพันธ์. (2566). *การท่องเที่ยวที่ปลอดภัยปราศจากโควิด-19*. สืบค้นจาก

<https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/161260>

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). *กรมส่งเสริมการเกษตรมุ่งพัฒนาเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการ*. สืบค้นจาก

<https://www.doae.go.th/>

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2565). *เกษตรอินทรีย์พลิกพื้นที่วิถีเกษตรกรไทย*. สืบค้นจาก

<https://www.dip.go.th/files/Cluster/2.pdf>

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2565). *เปิดชื่อ10ชุมชนต้นแบบเที่ยวชุมชนยลวิถีประจำปีเที่ยวได้ในทุกมิติ*. สืบค้นจาก <https://www.pptvhd36.com/news/176302>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2565). *การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดกิจกรรมกระตุ้นเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมโยง*. สืบค้นจาก https://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TCATG220520170540587
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2566). *การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเร่งโปรโมตวัดฤดูใบตองถิ่นหวังกระตุ้นท่องเที่ยวเชิงอาหาร*. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/tourism/news-1235120>
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- คณะโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี. (2566). *การส่งเสริมท่องเที่ยวไทยชูSoft Powerสร้างจุดขายจัดปฏิทินกิจกรรมท่องเที่ยว*. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/67803>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). *ประหยัด ปานเจริญ ผู้หลักคิเบษตรเคมีนำพาชุมชนบ้านหัวอ่าว นครปฐม เป็นหมู่บ้านอินทรีย์*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/greeninnovation/detail/9630000095640>
- พิมพ์ชนก มูลมิตร และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2565). *ความสามารถเผชิญปัญหาและการปรับตัวสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนหลังสถานการณ์โควิด19 ของชุมชนบ้านหัวอ่าว อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 17(59), 65-74.*
- ภูริ ชุณหะวัณ. (2564). *องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงอาหารและส่วนประสมทางการตลาดบริการของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงอาหารชายฝั่งทะเลตะวันตก. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 15(1), 66-82.*
- มัชฌิมา อุดมศิลป์, ปฐมพร จัฒนอก, มุกตภา กล่อมกำเนิด, สุปรานี แซ่ลิ้ม, อารยา แจมฟ้า. (2563). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. วารสารงานประชุมวิชาการระดับชาติ (ครั้งที่ 12) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2724-2740.*
- ศรัณยา วรากุลวิทย์. (2558). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry)*, (พิมพ์ครั้งที่5). กรุงเทพฯ: แว วาวพริ้นติ้ง.
- ศุภนิดา อิศราพรไพฑูรย์. (2563). *แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านหัวอ่าวสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ. ปริญญาโทพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- สาริตา สกุรัตน์กุลชัย และกรรณิกา สงวนสินธุกุล. (2563). *การศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารในพื้นที่ที่มีบริบทต่างกัน กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม. วารสารวิจัยและสาระสถาปัตยกรรมการผังเมือง, 18(1), 1-18.*
- สุดาทิพย์ เกษจ้อย. (2565). *การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรโดยการแปรรูปเป็นขนมไทยพื้นบ้านสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 8(2), 146-158.*
- สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. (2562). *การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวอ่าว*. สืบค้นจาก <https://social.nesdc.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว*. สืบค้นจาก <https://nesdc.go.th>

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว อ.สามพราน จ.นครปฐม. สืบค้นจาก <https://sdgs.nesdc.go.th>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2564). *Gastronomy Tourism: การท่องเที่ยวเชิงอาหาร*. สืบค้นจาก <https://www.dasta.or.th/th/article/429>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2563). *อพท.ชวนสัมผัสกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. สืบค้นจาก <https://www.thailandplus.tv/archives/238324>
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางช้าง. (2562). *แผนชุมชนบ้านหัวอ่าว หมู่ที่ 5 อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. งานนโยบายและแผน*.
- Hjalager, A. (2023). Aims and Scope of Gastronomy Tourism. Retrieved from <https://cognizantcommunication.com/publication/journal-of-gastronomy-and-tourism/#tab-id-1>